

NOTE BIBLIODGRAFICE

108 E

excelență. Înainte de o grupare de monede avem, ca să spunem așa, la cheie, indicarea perioadelor cronologice în care au fost emise: 337—340, 340—341, 342—348 ș.a.m.d. Primele 26 pl. sînt consacrate ilustrării producției atelierului monetar din Lugdunum cu monedele reproduse în mărime naturală, ca pe pl. XXVI să avem nouă av. mărite și tot acolo să înceapă ilustrarea imitațiilor care continuă, așa cum am avut deja prilejul să arătăm, pînă la pl. XXXIII, unde sînt și trei av. mărite.

La capătul încercării noastre de a prezenta cum se cuvine acest minunat volum, ceea ce nu știm dacă am reușit în măsură suficientă, credem că avem datoria să ne manifestăm entuziasmul față de încercarea atît de izbu-

lilă a lui P. Bastien de a înzestra bibliografia numismatică internațională cu o serie monografică privind întreaga producție a atelierului din Lugdunum, ce va ști, nu ne îndoim, să o completeze curînd cu ultimul volum proiectat. Vădit, este o inițiativă de urmat pentru toate atelierele imperiale romane, dar ne întrebăm cine și cînd va găsi energia și răgazul să-i urmeze exemplul.

Pînă a afla răspunsul la aceste întrebări, nu ne rămîne decît să recomandăm cu stăruință folosirea acestei adevărate opere de referință, nu numai la identificarea emisiunilor din Lugdunum dintre 337 și 363, ci și pentru întreaga problematică a monetărilor oficiale și neoficiale din această dificilă perioadă.

Gh. Poenaru Bordea

STELIAN BREZEANU, *O istorie a Imperiului Bizantin*. București, Edit. Albatros, 1981, 887 p., ilus. + XXII pl. în afară de text.

Editura Albatros a inițiat în ultima vreme publicarea unei serii de succinte monografii de istorie universală, care au particularitatea de a expune evoluția societății umane prin înșirarea strict cronologică a principalelor evenimente, succesiune ce urnează, bineînțeles, periodizarea general admisă, de la caz la caz. Cu asemenea trăsături caracteristice, monografiile din această serie constituie adevărate ghiduri de orientare istorică rapidă, foarte utile publicului mai larg, îndeosebi tineretului studios, căruia li sînt adresate în primul rînd, dar și specialiștilor, cărora le oferă posibilitatea de a verifica fără zăbăvă anumite date și fapte istorice. În cadrul acestei serii, a apărut și monografia consacrată istoriei Imperiului Bizantin de către Stelian Brezeanu, reprezentant binecunoscut al mai tinerei școli românești de bizantinologie. Cum era și firesc, lucrarea sa cuprinde și o seamă de referiri, de altfel puține la număr, de ordin numismatic. Parcurgerea lor ne-a sugerat remarcile ce vor fi expuse în rîndurile de mai jos.

Astfel, *Glosarul de termeni istorici*, care completează în mod util lucrarea de care ne ocupăm, menționează și numele a două monede bizantine, singurele reținute de autor din ampla terminologie numismatică a imperiului de la Constantinopol: *hyperper* și *nomisma*, ambele desemnînd monede de aur. Remarcăm din capul locului absența termenului *follis*, numele unui nominal de bronz de largă circulație, creat încă din timpul lui Diocletian, emis în continuare de către Constantin cel Mare și de urmașii săi, pînă tirziu, la sfîrșitul secolului al XI-lea; or, se știe că pentru masele largi ale populației unui stat, moneda măruntă, în speță, cea de bronz, îndeplinește un rol economic mult mai important decît nominalul de mare valoare, în cazul nostru, banul de

aur. Această afirmație, cu caracter general capătă un accent și mai puternic, dacă o raportăm la populația din spațiul carpato-danubiano-pontic; este cert că moneda bizantină de un follis și cu subdiviziunile sale, pînă la nominalul cel mai mărunt, erau acceptate și folosite în acest spațiu exclusiv de autohtoni, străromâni și apoi români, singurii care li înțelegeau rostul, în opoziție cu valurile succesive de migratori, atrași numai de aur și de argint.

Lipsește de asemenea, din glosarul amintit, termenul *solidus*, numele monedei de aur create de Constantin cel Mare în anul 309 și care a reprezentat, timp de cîteva veacuri, principalul pilon al sistemului monetar romano-bizantin. Este adevărat că autorul citează acest termen *ad vocem nomisma*, considerîndu-l însă ca un simplu corespondent latin al acestui cuvînt grecesc. Această atitudine nu ține seama de datele istorice; așa cum au arătat cercetările de numismatică bizantină, termenul *nomisma* a început să se substituie aceluia de *solidus* abia sub domnia împăratului Theophil (829—840), înlocuind definitiv avînd loc sub Nikephor II Phocas (963—969). Mai mult încă: atît de mare era atașamentul autorilor bizantini la vechea terminologie monetară a Imperiului Roman, încît Laonic Chalcocondyl recurgea în secolul al XV-lea la termenul grecesc *chrysinos* (ed. Imm. Bekker, Bonn, 1843, II, p. 63, 18 ed. E. Daskó, vol. I, Budapesta, 1922, II, p. 58, 2), echivalentul celui latin *aureus*, pentru a desemna moneda de aur cu care Imperiul Bizantin plătea în 1379 tribut Imperiului Otoman și care era în realitate *hyperper*ul de aur, încă în circulație la acea dată. Nominalul romano-bizantin de aur denumit *solidus* a lăsat o adîncă impresie în amintirea popu-

lației romanică și apoi românești de la Dunărea de Jos, dovadă faptul că numele i-a fost păstrat până astăzi, deși cu altă semnificație, în limba română: solz, derivat din solidus (DEX, s.v. solz), aluzie la asemănarea dintre solzii de pește, mai ales ai crapului auriu, și solzii de aur, de un galben-roșiatic caracteristic.

Despre hyperper, autorul susține că numele său grecesc ar fi fost *hyperpyros*, pe care îl traduce: „peste pur” (p. 225). Această etimologie a fost propusă de R. S. Lopez și W. Raymond (*Medieval Trade in the Mediterranean World*, New York, 1955) ea nu a fost însă acceptată nici de numismați, nici de istoricii Bizanțului, care preferă etimologia mai veche, propusă încă de Du Cange, anume: *hyperpyron* — trecut prin foc, adică (subînțeles aur) afinat prin topiri succesive, spre a se obține un titlu cât mai ridicat. În acest sens, *hyperpyron* ar fi echivalentul grecesc al sintagmei latine *aurum coctum*, aur purificat prin topiri succesive. Oricum, trebuie să notăm că numele grecesc al acestei monede e de genul neutru: *hyperpyron* și nu de genul masculin, cum ar fi cazul lui *hyperpyros*.

Tot în legătură cu *hyperperul*, autorul afirmă cele ce urmează: „Moneda a lăsat în limba română veche și denumirea unui impozit fluvial, *părpăr*, de la numele latin al monedei (*perper*)” (sublinierile aparțin autorului lucrării recenzate). Faptul este exact, numai că *părpărul* nu era un „impozit fluvial” ci o taxă vamală ce se percepea la schelele de la Dunăre de către vameșii domniei sau ai unor minăstiri, pentru grul sau vinul exportat din Țara Românească în Imperiul Otoman.

În ce privește *nomisma* (p. 227), am precizat mai sus data de la care acest termen grecesc începe să fie acordat vechiului *solidus* roman. În fapt, abia începând din domnia lui Nikephor II Phocas se emite cu adevărat o nouă monedă de aur, în două valori nominale distincte: *nomisma histamenon* și *nomisma tetarteron*, punindu-se astfel definitiv capăt emisiunii vechiului *solidus* constantinian.

În legătură cu același nominal, autorul afirmă că avea greutatea de 4,48 g aur de 24 carate, reprezentând 1/72 dintr-o livră romană, echivalentă cu greutatea de 320 g (p. 227). Problema stabilirii echivalenței în grame a greutății teoretice pe care trebuiau să o aibă monedele romane și cele bizantine este destul de complexă și a dat naștere la discuții ce nu se vor termina, probabil, niciodată. În orice caz, relația propusă mai sus dintre un *solidus* sau *nomismă* de 4,48 g și o libră de 320 g nu este corectă, între cele două valori ponderale neexistând raportul de 1/72.

Lucrarea recenzată beneficiază de o bogată ilustrație, însumând 32 planșe în afară de text, între care planșele XXV—XXVI cu reproduceri de monede. În lista ilustrațiilor (p. 257), ni se atrage atenția că selectarea mate-

rialului ilustrativ aparține autorului. Prin această precizare, autorul înțelege să-și afirme dreptul asupra selectării și organizării materialului ilustrativ, asumându-și însă în mod implicit și responsabilitatea ce decurge firesc din acest drept. Remarcăm însă că textele explicative ale ilustrațiilor nu cuprind nici o mențiune privitoare la sorginea lor, astfel încât contribuția eventuală a autorului — în cazul unor interpretări diferite sau al strecurării unor erori — nu apare în mod cu totul limpede. Să dăm câteva exemple. La pl. XXX, în prima figură, este reprodus un capitel cu următoarea explicație: „capitel compozit (c. 500). Mangalia”, explicație care include datarea monumentalului figurat; cui aparține această datare? Autorului lucrării recenzate sau primului editor (necitat în text) al acestui capitel? Vom nota noi trimiterea bibliografică omisă: C. Preda, Em. Popescu, P. Diaconu, *Săpăturile arheologice de la Mangalia (Callatis)*, în *Materiale și cercetări arheologice* 8, 1962, p. 445, fig. 5, cu această datare; apud I. Barnea, în: I. Barnea, O. Iliescu, C. Nicolescu, *Cultura bizantină în România*, București, 1971, p. 106, nr. 31. La planșa XXV, în prima figură, este reprodusă o monedă bizantină, avers și revers, cu următoarea explicație: „nomismă a lui Iustinian II și a fiului său, Tiberiu (705—711)”. În realitate, aversul reprezintă un *solidus* emis de Constant II (641—668), iar reversul aparține unui *solidus* emis de Iustinian II cu Tiberiu, autorul combinând din eroare două monede diferite. Un ultim exemplu: planșa XXVI, cu reproduceri de mai multe monede, are următorul text explicativ: „Monede bizantine din sec. VI, emise de împărații Anastasios I, Justinian, Justin II, Mauriciu și Focas”. Această planșă reproduce întocmai planșa 14 — a fost omisă doar numerotarea figurilor — din cunoscuta monografie a lui Nicolae Iorga, *Istoria vieții bizantine*, București, Edit. Enciclopedică română, 1974, lucrare a cărei ilustrare numismatică aparține semnatarului acestor rânduri, care a selectat în acest scop cele mai reprezentative emisiuni monetare de la Diocletian până la Ioan al VIII-lea, alegând totodată și exemplarele cele mai reușite. Este vorba deci de o operație intelectuală de strictă specialitate, care implică și ea, firește, un drept de autor. Rezumând textul explicativ ce însoțește planșa originală, autorul lucrării recenzate a omis să menționeze prezența pe planșa XXVI a reproducerii unui *solidus* emis de Iustin I și Iustinian I, asociați (fig. 23 de pe planșa noastră), emisiune de un deosebit interes istoric. Se știe într-adevăr că împăratul Iustinian I considera, ca zi a începerii domniei sale (*dies imperii*), data de 1 aprilie 527, când a fost proclamat împărat asociat de către Iustin I, și nu aceea de 1 august 527, când a rămas să domnească singur (în acest

sens, v. O. Iliescu, *Emisiune monetară la Antiochia în aprilie — iunie 540, BSNR*, 67—69, 1973—1975, p. 114).

În altă ordine de idei, considerăm că tabelele cronologice de la finele lucrării ar trebui să cuprindă și lista împăraților de la Trapezunt. De asemenea, bibliografia ar câștiga mult prin includerea titlurilor unor lucrări importante, ca de exemplu: Balard, M., *La Romanie génoise*, 2, vol., Genova-Paris, 1978; Bratianu, G. I., *La mer Noire*, München, 1969, precum și ale unor cataloage de monede bizantine, mai vechi sau mai noi, indispensabile pentru studiul numismaticii bizantine: Bellinger — Grierson, Hahn, Morrison, Wroth — catalogul monedelor emise de statele create după 1204.

Cîteva erori de tipografie, strecurate în text, se corectează cu ușurință, mai ales de

către specialiști; astfel, anul nașterii lui Ioan II este 1088 și nu 1188 (p. 135, sub data 1092 sept.); la p. 220, s.v. Bizanț, lipsește al II-lea omega din cuvîntul grecesc Roma-ion; la p. 222, s.v. domesticul Scholelor, în transcrierea cuvîntului grecesc Scholon, în loc de sigma, a fost cules din eroare un ksi. Semnalăm în fine exprimarea incorectă de la p. 223, s.v. foc grecesc, definit ca lichid *inflat*-*ator*.

În încheierea acestor adnotări marginale dorim să subliniem încă o dată utilitatea lucrării recenzate, călăuză indispensabilă pentru cunoașterea istoriei Imperiului Bizantin, cu o largă accesibilitate mai ales pentru tineretul studios din țara noastră.

Octavian Iliescu

CÜNEYT ÖLÇER, *Coinage of the Emirate's of Aidin, Emirate's of Theologues Ephesus*, Editura Yenilik, Istanbul, 1985, 28 p. cu numeroase fig. în text + 4 pl.

Numismatul turc Cüneyt Ölçer, cunoscut în literatura de specialitate îndeosebi prin serioasele sale contribuții în domeniul numismaticii otomane, oferă de data aceasta, în paginile unui volum de aparentă modestă ca dimensiuni, un amplu studiu referitor la emisiunile monetare ale unuia dintre statele turcești care s-au afirmat după destrămarea puterii selgiukide, principatul Aidin, întemeiat în vestul Anatoliei la sfîrșitul secolului al XIII-lea.

În prefață (p. 3—4), autorul arată că istoria principatelor turcești este departe de a fi bine cunoscută, fiind, pînă de curînd, tratată de istorici, ca un aspect secundar al ascensiunii statului otoman. În ultimul timp se încearcă o reliefare a rolului economic și politic jucat de aceste principate în epocă, apelîndu-se în primul rînd la sursele scrise. Pentru echilibrarea și completarea informației privind statul Aidin, autorul și-a propus să schițeze un tablou al emisiunilor sale, de la începuturi pînă la integrarea definitivă între hotarele stăpînite de casa lui Osman.

Materialul numismatic discutat, cuprinzînd o serie de piese rare sau inedite, provine în mare parte din colecția autorului, dar sînt descrise și exemplare aflate în colecții europene și nord-americane, la Muzeul din Efes sau în colecțiile altor numismați turci, cărora li se aduc cuvenitele mulțumiri.

La începutul studiului propriu-zis (p. 5—24), după descrierea procesului de constituire a principatului și a dificultăților pe care le depășește sub Mehmed Bey (1308—1334), se opinează că prima emisiune în argint a aidinilor nu este aceea avută în vedere pînă în prezent — și care ar fi de atribuit altui

emitent, problemă pe care autorul anunță că o va dezbate într-un viitor articol —, ci mai degrabă o imitație a aceluia suzeranului ilhanid Ebu Said Bahadır; se descriu apoi mangrii anonimi atribuiți primei domnii. Sub Umur Bey (1334—1348), principatul se afirmă ca o mare putere navală, pe care au trebuit să o înfrunte, între alții, Chilia și Țara Românească în 1338, iar nouă ani mai tîrziu statul dobrogean, urmare a complicatului joc politic bizantin, în care aidinii sînt adesea solicitați să-și spună cuvîntul, îmbogățit și de pe urma prăzilor luate în campaniile maritime, statul aidin cunoaște o perioadă de avînt economic și cultural. Umur a bătut inițial monede de cupru de același tip cu ale predecesorului său, introducîndu-și apoi discret simplul nume, Umur, pentru ca, treptat, să ajungă să emită mangri și acele cu inscripția *Umur bin Mehmed*, ceea ce a marcat afirmarea independenței depline, urmare a estomperii puterii ilhanide.

Personalitate ștearsă, Hizir Bey (1348—1360?) a încheiat cu venețienii, încă din primul an al domniei, un tratat comercial nefavorabil privind comerțul și controlul portului de la Ayasluğ (Efes). Sub Umur a fost guvernatorul orașului și a emis aici acele anonime cu indicarea locului băterii *duribe medinetil Ayasluğ*, emisiuni ce au continuat probabil și după ce a luat domnia, în timp ce restul principatului pare să fi menținut tipurile lui Umur; în orice caz nu se cunosc monede cu numele său. Sub Isa Bey (1360?—1390), statul aidinilor cunoaște o perioadă de relativă pace și stabilitate, încheiată însă cu invazia otomană sub Bayezid I, în urma căreia Isa rămîne doar cu veniturile teritoriului ca vakuf viager și este determinat să-și stabi-

figurează anul însoțit de grupuri diferite de litere (Cf. Nuri Pere, *Osmantlarda medeni paralar*, /*Coins of the Ottoman Empire*/, Istanbul, 1968, p. 215, nr. 620 și 623, cu anul 6 și literele *ms* și 622 și 624, cu anul 6, urmat de literele *md*). Menționăm câteva erori involuntare: ilustrație inversală pentru piesele nr. 14, p. 15 și nr. 108, p. 54; monedele nr. 50 și 51 de la p. 29 sînt inversate la reluarea în tabelul de la p. 39 și se indică alt an pentru cea din urmă. Considerăm că ar fi fost corect să se prezinte drept avers fața monedei pe care figurează numele sau turaua sultanului și nu aceea cu titulatura complementară, însoțită de obicei de precizarea

anului și atelierului. Neadoptînd acest sistem, autorul a fost împins la inconsecvență, căci în cazul emisiunilor de cupru a trebuit în mod firesc să considere fața ornamentală drept avers, iar pe aceea cu atelierul și data drept revers.

Prin informația nouă pe care o oferă, prin descrierea detaliată și ilustrarea mai mult decît adecvată a materialului, prin structura care o face ușor accesibilă, lucrarea lui Cüneyt Ölçer constituie o contribuție meritorie în domeniul numismaticii otomane și un util instrument de lucru pentru specialiști.

Eugen Nicolae

HUGO SCHNELL, *Martin Luther und die Reformation auf Münzen und Medaillen*, Editura Klinkhart și Biermann, München, 1983, 386 p. + 8 pl. color + 1051 figuri în text.

Apariția acestei noi și remarcabile cărți de numismatică a fost prilejuită de „anul Luther” (1983). Puține au fost evenimentele din zorii timpurilor moderne care au influențat atît de profund istoria Europei, precum Reforma pornită de Martin Luther. Lupta pentru o nouă interpretare a Bibliei a transformat peisajul bisericesc din Germania și Europa de Nord, dar și harta politică. Mutațiile teritoriale și sociale, literatura și arta din secolele următoare nu pot fi înțelese decît pe fundalul mișcării populare generate de Reformă, care a inițiat trecerea lumii medievale în cea modernă.

Mărturiile numismatice ale Reformei sînt mai numeroase decît cele ale altor fenomene istorice. În cei 500 de ani ce au trecut de atunci s-au bătut și s-au turnat peste 2000 de medalii și monede cu tematica Reformei, cu Luther și alte importante personaje. Numărul continuu în creștere al bateriilor de medalii în toată lumea explică, în parte, de ce nu există

un catalog al lor. În aceste condiții, Hugo Schnell s-a limitat în a cuprinde în cartea sa medaliiile și monedele spațiului lingvistic german, incluzînd însă și piese din țările vecine, de unde au venit în Germania protestanță emigranți urmăriți pentru convingerea lor religioasă, cum ar fi hughenoții din Franța și emigranții din Salzburg. Toate piesele importante sînt ilustrate în mărime naturală. Comentariul oferă explicațiile necesare pentru înțelegerea unor detalii care, astăzi, nu mai sînt cunoscute tuturor: alegorii, fundaluri istorice etc. În anexă sînt cuprinse: o bibliografie, un indice al gravurilor, un indice de persoane și altul al localităților.

Accastă valoroasă carte se adresează nu numai numismaților și istoricilor, ci tuturor acelor care doresc să descopere istoria Reformei într-un fel nou și neobișnuit. Ea va rămîne pentru mult timp o lucrare reprezentativă în domeniu.

Gerhardt Hochstrasser

VELIA JOHNSON, *Dieci anni di medagliistica 1968—1978*. Milano, Edizioni Stabilimento Stefano Johnson s.p.a., 1979, XXX + 568 p. + 707 ilustrații în text, format 24 x 32 cm (ediție numerotată de la 1 la 400).

Velia Johnson născută Velia Stelner (Viena, 28 sept. 1916), a urmat studiile universitare la Facultatea de Litere din Milano, obținînd în 1939 *laurea* (licența) în istoria artei. În 1941, se căsătorește cu Cesare Johnson, conducătorul celebrei case editoare de medalii Stabilimento Stefano Johnson din Milano. Începînd din 1961, participă la congresele internaționale organizate din doi în doi ani de către Federația Internațională a Medaliei (F.I.D.E.M.), iar din 1966, publică studii originale dedicate artei medalistice. A înecat

din viață la 23 august 1978 (date bibliografice la p. IV).

În semn de omagiu adus memoriei sale, Casa Johnson a strîns laolaltă și a editat într-un elegant volum un număr de 35 studii publicate de Velia Johnson fie în revista *Médailles*, editată de F.I.D.E.M. sau în continuatoarea ei, *Medaglia*, editată începînd din 1971 tot de Stabilimento Stefano Johnson, fie în alte periodice de numismatică și medalistică, fiecare studiu fiind însoțit de un rezumat în engleză, franceză și germană. Din

parcurea studiilor înmănușiate în acest volum, rezultă că Velia Johnson a fost preocupată de începuturile artei medalistice italiene, de medalia barocă și de creația medalistică din zilele noastre, fiecare subiect fiind tratat cu deosebită competență și o mare sensibilitate deschisă percepției mesajului

artistic. Numărul mare al ilustrațiilor ca condițiile excepționale de editare fac din această operă o splendidă realizare a artei tipografice, demn omagiu adus memoriei celei ce a fost Velia Johnson.

Octavian Iliescu

MARK JONES, *Acquisitions of Medals (1978—1982)*. Occasional Paper No. 42, British Museum, 1985, imprimat fotomecanic, 155 p., 96 planșe. Cu o prefață de Dr. J. P. C. KENT.

Dr. Mark Jones, conservatorul Secției de Medalii a Muzeului Britanic din Londra și autor al unor binecunoscute lucrări de specialitate (*The Art of the Medal*, Londra, 1979; *Catalogue of the French Medals in the British Museum*, vol. I, Londra, 1982), ne prezintă de data aceasta catalogul unui număr de peste 2000 medalii, create de artiști din 42 de țări și achiziționate de marele muzeu londonez în anii 1978—1982. Cele mai multe datează din secolele XIX—XX, dar există și unele create în secolele XVII—XVIII, cum sînt operele unor artiști francezi, germani, englezi, italieni sau danezi. Din opera medalistică a artiștilor români, Muzeul Britanic a achiziționat în 1981 respectiv 1982 două medalii de bronz: Take Ionescu, 1904, autor: R. A. Divon (în realitate, Theodor Radivon din București, autorul a numeroase medalii între anii 1884—1912); Burebista, autor Sanacu (este vorba în realitate de medalia bătută de Societatea Numismatică Română pentru a marca împlinirea a 2050 ani de la crearea statului dac sub Burebista, medalie creată de Ana Săracu din București). Semna-

lăm de asemenea alte două medalii cu subiecte referitoare la țara noastră: Dr. I. Cantacuzino, 1934, opera artistului francez André Lavrillier (1885—1958), care a creat în anii 1930—1934 și alte medalii românești; cucerirea Timișoarei și a Belgradului de armatele austriece în 1717, opera artistului italian Otto Hamerani (1694—1768), gravor la monedă din Roma între anii 1734—1768. Vom mai nota o medalie turnată în bronz, cu diametrul de 122 mm, intitulată *Genesis*, opera artistului francez Dêmètre Anastase, român de origine, născut în anul 1909 la Rucăr (jud. Argeș).

Catalogul semnalat în această notă bibliografică furnizează frecvent date biografice privitoare la autorii medaliilor achiziționate, unele din ele fiind folosite și de noi, în rîndurile precedente. Un indice de autori, altul de subiecte, precum și numeroasele planșe de la sfîrșit fac din acest catalog un prețios instrument de lucru pentru mai buna cunoaștere a evoluției artei medalistice în ultimele trei veacuri.

Octavian Iliescu

KLAUS-PETER NEHR, *Reichsmünzen. Katalog der deutschen Münzen ab 1871 mit allen Jahrgängen und Prägebuchstaben in fünf Erhaltungsgraden*, Bergisches Münz-Cabinet, 1980, 148 p. cu multe fig. în text.

Există mai multe publicații specializate în monedele germane începînd cu anul 1871, unele succedîndu-se în ediții noi dar numărul mare de colecționari din Republica Federală a Germaniei — estimat acum vreo cinci ani la un milion —, solicită și absoarbe cu ușurință noile apariții în domeniu. Noutatea adusă de prezentul catalog este evaluarea monedelor în cinci stări de păstrare. El cuprinde de asemenea toate probele ce merită reținute de către marele public și sînt puși în evidență anii rari. Lucrarea include și monedele de necesitate de stat, monedele

teritoriilor ocupate în cele două războaie mondiale, cit și cele ale orașului liber Danzig, ale coloniilor germane, ale societății est-africane și ale Saarlandului.

Evident, titlul cărții nu este corect, deoarece aici nu sînt cuprinse numai monedele „Reich”-ului, ci și cele ale Republicii de la Weimar, ale Republicii Federale a Germaniei cit și ale Republicii Democratice Germane. Poate că ediția a doua va aduce aici — în titlu — corectura necesară.

Gerhardt Hochstrasser